

Immanuel Kant

Ari
Usun
Eleştirisi

Çeviren
Aziz Yardımlı

idea

IMMANUEL KANT
ARI USUN ELEŖTİRİSİ

IMMANUEL KANT

Arı Usun Eleştirisi

Kritik der reinen Vernunft

1781/1787

Çeviren

Aziz Yardımlı

idea • istanbul

İdea Yayınevi
Şarap İskelesi Sk. 2/19 34425 Karaköy, Beyoğlu — İstanbul
www.ideayayınevi.com

Bu çeviri için © AZİZ YARDIMLI 2022

Immanuel Kant

Arı Usun Eleştirisi

Kritik der reinen Vernunft [A 1781; B 1787]

Birinci baskı 1993

Sekizinci baskı 2022

Tüm hakları saklıdır.

Tüm hakları saklıdır. Bu yayımın hiçbir bölümü

İdea Yayınevinin ön izni olmaksızın

yeniden üretilemez.

Baskı: Umut Matbaacılık

Fatih Cad. Yüksek Sok. No 11, Merter — İstanbul

Printed in Türkiye

ISBN 978 975 397 018-8 (Kalmı kapak)

ISBN 978-975-397-114-0 (İnce kapak)

e-kitap ISBN 978-975-397-158-4

İçindekiler

Baco de Verulamio (Özdeyis) 11
Insturatio magna. Praefatio (Adama) 14

[Birinci Yayına; A] Önsöz 15
İkinci Yayına [B] Önsöz 21

Giriş 39

- I. *Arı ve Görgül Bilgiler Arasındaki Ayrım* 39
- II. *Belli A Priori Bilgilerimiz Vardır, ve Sıradan Anlak Bile Hiçbir Zaman Onlarsız Değildir* 40
- III. *Felsefe Tüm A Priori Bilginin Olanak, İlkeler Ve Alanını Belirleyecek Bir Bilim Gereksinimindedir* 42
- IV. *Analitik ve Sentetik Yargıların Ayrımı* 44
- V. *Usun Tüm Kuramsal Bilimlerinde Sentetik A Priori Yargılar İlkeler Olarak Kapsanır* 46
- VI. *Arı Usun Evrensel Problemi* 48
- VII. *Arı Usun Eleştirisi Adı Altında Tikel Bir Bilimin İdeası Ve Bölümleri* 51

Aşkınsal Öğeler Öğretisi

Birinci Bölüm. Aşkınsal Estetik 57

Giriş § 1 57

Birinci Kesim. Uzay 59

- Bu Kavramın Metafiziksel Açıklaması* 59
Uzay Kavramının Aşkınsal Açıklaması 61
Yukarıdaki Kavramlardan Çıkarılmalar 61

İkinci Kesim. Zaman 64

- Zaman Kavramının Metafiziksel Açıklaması* 64
Zaman Kavramının Aşkınsal Açıklaması 65
Bu Kavramdan Çıkarılmalar 65
Durulaştırma 67

Aşkınsal Estetik Üzerine Genel Notlar 69

Aşkınsal Estetiğin Vurgusu 75

İkinci Bölüm. Aşkınsal Mantık 77**Giriş. Bir Aşkınsal Mantık İdeası 77**

I. Genel Olarak Mantık 77

II. Aşkınsal Mantık 79

III. Genel Mantığın Analitik Ve Diyalektik Olarak Bölünmesi 80

IV. Aşkınsal Mantığın Aşkınsal Analitik Ve Aşkınsal Diyalektik Olarak Bölünmesi 83

Birinci Altbölüm. Aşkınsal Analitik 84**Birinci Kitap. Kavramların Analitiği 84**1. *Anakesim*. Tüm Arı Anlak Kavramlarının Ortaya Çıkarılışı İçin İpucu 85

1. Kesim. Genel Olarak Mantıksal Anlak Kullanımı 86

2. Kesim. Anlağın Yargılardaki Mantıksal İşlevi 87

3. Kesim. Arı Anlak Kavramları Ya Da Kategoriler 90

2. *Anakesim*. Arı Anlak Kavramlarının Tümdengelimi 97

1. Kesim. Genelde Bir Aşkınsal Tümdengelimin İlkeleri 97

Kategorilerin Aşkınsal Tümdengelimine Geçiş 101

2. Kesim. Arı Anlak Kavramlarının Tümdengelimi 104

Birinci [A] Yayına Göre 104Deneyimin Olanığının *A Priori* Temelleri 104

Ön Anımsatma 105

1. *Sezgide Tamalgının Sentezi* 1062. *İmgelemede Yeniden Üretimin Sentezi* 1063. *Kavramda Tanımanın Sentezi* 1074. *A priori Bilgiler Olarak Kategorilerin Olanığının Ön Açıklaması* 1103. Kesim. Anlağın Genel Olarak Nesnelere İlişkisi ve Onları *A priori* Bilme Olanığı 113*Arı Anlak Kavramlarının Bu Tümdengeliminin Doğruluğu ve**Biricik Olanığı Üzerine Özet Tasarım* 118**İkinci [B] Yayına Göre 120***Genel Olarak Bir Birleşmenin Olanığı* 120*Tamalgının Kökensel Sentetik Birliği* 121*Tamalgının Sentetik Birliği Temel İlkesi Tüm Anlak**Kullanımının En Yüksek İlkesidir* 123*Özbilincin Nesnel Birliği* 124*Tüm Yargıların Mantıksal Biçimi Onlarda Kapsanan**Kavramların Nesnel Birliğinden Olusur* 125*Tüm Duyusal Sezgiler Çoklarının Bir Bilinçte Biraraya**Gelebilmelerinin Biricik Koşulu Olarak Kategoriler Altında**Durur* 126*Kategorinin Bilgide Deneyim Nesnelere Uygulanışından Başka**Hiçbir Kullanımı Yoktur* 127*Kategorilerin Genel Olarak Duyuların Nesnelere Üzerine**Uygulanması* 129*Arı Anlak Kavramlarının Evrensel Olarak Olanaklı Görgül**Kullanımının Aşkınsal Tümdengelimi* 133*Anlak Kavramlarının Bu Tümdengeliminin Sonucu* 135*Bu Tümdengelimin Kısa Kavramı* 137

İkinci Kitap. Temel İlkelerin Analitiği 137

- Giriş. Genel Olarak Aşkınsal Yargı Yetisi 138
 Aşkınsal Yargı Yetisi Öğretisi (Ya da Temel İlkelerin Analitiği) 140
 1. *Anakesim*. Arı Anlak Kavramlarının Şematizmi 140
 2. *Anakesim*. Arı Anlağın Tüm Temel İlkelerinin Dizgesi 145
 1. Kesim. Tüm Analitik Yargıların En Yüksek Temel İlkesi 146
 2. Kesim. Tüm Sentetik Yargıların En Yüksek Temel İlkesi 148
 3. Kesim. Arı Anlağın Tüm Sentetik Temel İlkelerinin Dizgesel Sunuluşu 150
 1. Sezgi Belitleri 154
 2. Algı Öncelemeleri 159
 3. Deneyim Andırimleri 162
 A. Birinci Andırım. Tözün Kalıcılık Temel İlkesi 162
 B. İkinci Andırım. Nedsellik Yasalarına Göre Zamansal Ardışıklık Temel İlkesi 162
 C. Üçüncü Andırım. Etkileşim ya da Topluluk Yasasına Göre Eşzamanlılık Temel İlkesi 177
 4. Genel Olarak Görgül Düşüncenin Konutlamaları 181
İdealizmin Çürütülmesi 185
Temel İlkeler Dizgesine İlişkin Genel Not 191
 3. *Anakesim*. Genel Olarak Tüm Nesnelere Fenomenler ve Numenler Olarak Ayrımının Zeminini 194
 Ek. Görgül Anlak Kullanımının Aşkınsal Anlak Kullanımı İle Karışmasından Doğan Üzerine-Düşünce Kavramlarının Amfibolisi 207
 Üzerine-Düşünce Kavramlarının Amfibolisi Üzerine Not 211

İkinci Altbölüm. Aşkınsal Diyalektik

- Giriş 222
 I. Aşkınsal Yanılsama 222
 II. Aşkınsal Yanılsamanın Yeri Olarak Arı Us 224
 A. Genel Olarak Us 224
 B. Usun Mantıksal Kullanımı 226
 C. Usun Arı Kullanımı 227

Birinci Kitap. Arı Usun Kavramları 229

1. Kesim. Genel Olarak İdealar 230
 2. Kesim. Aşkınsal İdealar 234
 3. Kesim. Aşkınsal İdealar Dizgesi 240

İkinci Kitap. Arı Usun Eytışimsel Çıkarımları 242

1. *Anakesim*. Arı Usun Bozukvargıları 247
 [A *Yayımına Göre*] Arı Usun Bozukvargıları 247
Bir: Tözsellik Bozukvargısı 247
Arı Ruhbilimin Birinci Bozukvargısının Eleştirisi 247
İki: Yahnlık Bozukvargısı 248
Aşkınsal Ruhbilimin İkinci Bozukvargısının Eleştirisi 248
Üç: Kişilik Bozukvargısı 253
Aşkınsal Ruhbilimin Üçüncü Bozukvargısının Eleştirisi 253

Dört: (Dış İlişkinin) İdealliği Bozukvargısı 255

Aşkınsal Ruhbilimin Dördüncü Bozukvargısının Eleştirisi 255

*Bu Bozukvargılara Göre Arı Ruh-Öğretisinin Tümü Üzerine
İrdeleme 261*

[B Yayımına Göre] Arı Usun Bozukvargıları 272

Mendelssohn'un Ruhun Kalıcılığı Tanıtımın Çürütülmesi 275

Ruhbilimsel Bozukvargıların Çözümü Üzerine Vargı 281

Ussal Ruhbilimden Evrenbilime Geçiş Üzerine Genel Not 281

2. Anakesim. Arı Usun Antinomisi 283

1. Kesim. Evrenbilimsel İdealar Dizgesi 285

2. Kesim. Arı Usun Antithetiği 290

Birinci Çatışkı 293

İkinci Çatışkı 297

Üçüncü Çatışkı 303

Dördüncü Çatışkı 307

3. Kesim. Usun Bu Çatışkılarındaki Çıkarı 311

4. Kesim. Saltık Olarak Çözülebildiklerinin Zorunluğu

Açısından Arı Usun Aşkınsal Problemleri 317

5. Kesim. Evrenbilimsel Soruların Tüm Dört Aşkınsal İdea
Yoluyla Kuşkucu Tasarımları 321

6. Kesim. Evrenbilimsel Diyalektiğin Çözümüne Anahtar
Olarak Aşkınsal İdealizm 324

7. Kesim. Usun Kendi Kendisi ile Evrenbilimsel

Çatışmasının Eleştirel Çözümü 327

8. Kesim. Arı Usun Evrenbilimsel İdealar Açısından

Düzenleyici İlkesi 332

9. Kesim. Usun Düzenleyici İlkesinin Tüm Evrenbilimsel
İdealar Açısından Görgül Kullanımı 335

I. Bir Evren Bütününün Görüngülerinin Bileşiminin

Bütünlüğüne İlişkin Evrenbilimsel İdeanın Çözümü 336

II. Sezgide Verili Bir Bütünün Bölünmesinin

Bütünlüğüne İlişkin Evrenbilimsel İdeanın Çözümü 339

Matematiksel Aşkınsal İdeaların Çözümü Üzerine Vargı Notu
ve Dinamik Aşkınsal İdeaların Çözümü Üzerine

Ön Anımsatma 341

III. Evren Olaylarının Nedenlerinden Türetilmesinin

Bütünlüğü Açısından Evrenbilimsel İdeanın Çözümü 343

Doğa Zorunluğunun Evrensel Yasası İle Birlik İçinde

Özgürlük Yoluyla Nedenselliğin Olanacağı 345

Evrensel Doğa Zorunluğu ile Bağını İçinde Evrenbilimsel

Özgürlük İdeasının Açıklaması 347

IV. Genel Olarak Varoluşlarına Göre Görüngülerin

Bağımsızlığının Bütünlüğüne İlişkin Evrenbilimsel

İdeanın Çözümü 354

Arı Usun Bütün Antinomisi Üzerine Vargı Notu 357

3. Anakesim. Arı Usun İdeali 358

1. Kesim. Genel Olarak İdeal Üzerine 358

2. Kesim. Aşkînsal İdeal (*Prototypon transzendentale*) 360
3. Kesim. Bir En Yüksek Varlığın Varoluşunu
Çıkarsamada Arı Usun Tanıtıma Zeminleri 365
4. Kesim. Tanrının Varoluşunun Varlıkbilimsel Bir Tanıtımın
Olanaksızlığı 369
5. Kesim. Tanrının Varoluşunun Evrenbilimsel Bir
Tanıtımın Olanaksızlığı 374
- Zorunlu Bir Varlığın Varoluşunun Tüm Aşkînsal Tanıtılarında
Eytişimsel Yanılsamanın Ortaya Çıkarılması Ve Açıklaması 379
6. Kesim. Fiziksel-Tanrıbilimsel Tanıtım Olanaksızlığı 382
7. Kesim. Usun Kurgul İlkeleri Üzerine Kurulu Tüm
Tanrıbilimin Eleştirisi
- Aşkînsal Diyalektiğe Ek 387
- Arı Usun İdealarının Düzenleyici Kullanımı 392
- İnsan Usunun Doğal Diyalektiğinin Son Amacı 404

Aşkînsal Yöntem Öğretisi

1. Anakesim. Arı Usun Disiplini 423
 1. Kesim. Dogmatik Kullanımda Arı Usun Disiplini 425
 2. Kesim. Polemik Kullanımı Açısından Arı Usun Disiplini 437
Kendi İçinde Bölünmüş Arı Usun Kuşkucu Doyumunun
Olanaksızlığı 446
 3. Kesim. Arı Usun Hipotezler Açısından Disiplini 451
 4. Kesim. Arı Usun Tanıtları Açısından Disiplini 457
2. Anakesim. Arı Usun Kanonu 464
 1. Kesim. Usumuzun Arı Kullanımının Enson Ereği 464
 2. Kesim. En Yüksek İyi İdeali — Arı Usun Enson Ereğinin Bir
Belirlenim-Zemini Olarak Arı Usun Kanonu 474
 3. Kesim. Sanı, Bilgi ve İnanç 474
3. Anakesim. Arı Usun Arkitektoneği 480
4. Anakesim. Arı Usun Tarihi 488

Arkasöz / Aziz Yardımlı 491

TÜRKÇE-ALMANCA SÖZLÜK 497

ALMANCA-TÜRKÇE SÖZLÜK 501

DİZİN 505

Baco de Verulamio
Insturatio magna. Praefatio.

De nobis ipsis silemus: De re autem, quae agitur, petimus: ut homines eam non Opinionem, sed Opus esse cogitent; ac pro certo habeant, non Sectae nos alicuius, aut Placiti, sed utilitatis et amplitudinis humanae fundamenta moliri. Deinde ut suis commodis aequi ... in commune consulant ... et ipsi in partem veniant. Praeterea ut bene sperent, neque Instaurationem nostram ut quiddam infinitum et ultra mortale fingant, et animo concipiant; quum revera sit infiniti erroris finis et terminus legitimus.*

Verulamı Bacon
Büyük Yenilenme. Önsöz.

Kendi kişiliğimizden söz etmeyeceğiz. Ama burada ilgilendiğimiz soruna gelince, dileriz ki salt bir görüş bildirimini olarak değil, ama dürüst bir çalışma olarak görülsün ve bir kesimi destekleme ya da raslantısal bir düşünceyi aklama uğruna değil, ama genel olarak insan gönenç ve değerini temellendirme uğruna ele alındığı kanısını yaratabilsin. Dolayısıyla her birey en öz çıkarına ... evrensel iyilik için kaygı duyabilsin ... ve bu uğurda kendini gösterebilsin. Son olarak, yenileştirme çabamız sonsuz ve insanüstü birşeyi betimlemediğini, çünkü gerçekte sonsuz yanlışların sonunu ve geçerli sınırlarını anlattığını gösterebilsin.*

*Bu not B'de eklendi. Noktalı yerler Bacon'ın metninde Kant'ın kısaltmalarını gösteriyor.]

[B III]

**Ekselânsları,
Kraliyet Devlet Bakanı
Baron von Zedlitz'e**

[B V] Değerli Efendim!

Bilimlerin gelişimini kendi payına iletmek *Ekselânslarınızın* kendi çıkarları uğruna çalışmak demektir; çünkü bunlar bilimlerle yalnızca bir koruyucunun yüce konumu yoluyla değil, ama sevecen ve aydınlık bir yargıcın çok yakın ilişkisi yoluyla da sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle, eğer bu bakımdan benim de bir katkı olabilecekse, belli bir ölçüde yeteneğim içinde olan biricik araçtan yararlanarak Ekselânslarınızın beni onurlandırdığı nazik güven duygusu için minnettarlığımı sunuyorum.

[B VI] ^[A]Ekselânslarınızın bu çalışmanın ilk yayımına değer gördüğü aynı nazik dikkate şimdi bu ikinci yayımı adıyor, ve böylece aynı zamanda yazınsal görevimin tüm geri kalan kaygılarını koruması altına teslim ederek en derin saygılarımı sunuyorum.

Ekselânslarınızın
En itaatkâr, hürmetkâr hizmetkârı

Immanuel Kant
Königsberg, 23 Nisan 1787^[AA]

^[A][A yayımında da bu paragrafın yerine şu ikisi bulunur:

“Her kim ki dileklerini ılımlı kılarak kurgul yaşamda doyum bulursa, aydın ve yetkin bir yargıcın onayında çabaları için güçlü bir uyarı kazanır — çabaları ki, yararları büyük ama uzaktır ve bu nedenle sıradan gözlerden bütünüyle kaçarlar.

“Bu yazımı böyle birine ve onun nazik dikkatine adıyor, ve [tüm geri kalan kaygıları] koruması ...”

^[AA][A'da: “Königsberg, 29 Mart 1781.”]

İnsan usu bilgilerinin bir türünde özel bir yazgı ile karşı karşıyadır: Öyle sorular tarafından rahatsız edilir ki, onları geri çeviremez, çünkü bunlar ona usun doğasının kendisi tarafından verilir; ve gene de onları yanıtlayamaz, çünkü insan usunun tüm yeteneğini aşarlar.

[A VIII] Us bu güç duruma hiçbir suçu olmaksızın düşer. Öyle temel ilkelerden yola çıkar ki, deneyimin akışında kullanılmaları kaçınılmazdır ve aynı zamanda deneyim tarafından yeterince doğrulanırlar. Bunlarla (kendi doğasının da bir sonucu olarak) her zaman daha da yüksek, daha da uzak koşullara yükselir. Ama orada görür ki, bu yolda işi her zaman tamamlanmamış kalmak zorundadır, çünkü sorular hiçbir zaman sona ermez; bu nedenle öyle temel ilkelere başvurmayı zorunlu görür ki, bunlar tüm olanaklı deneyim kullanımını aşar, ve gene de kuşkudan öylesine bağışık görünürler ki, sıradan insan usu bile onlarla anlaşma içindedir. Ama us böylelikle bulanıklık ve çelişkiler içine düşer, ve tam bu nedenle herhangi bir yerde gizlenmiş yanlışların temelde yatıyor olmaları gerektiği vargısını çıkarabilse de, bunları ortaya seremez; çünkü yararlandığı temel ilkeler, tüm deneyim sınırlarının ötesine geçtikleri için, bundan böyle deneyimden gelecek hiçbir denektaşını tanımazlar. Bu sonu gelmez çekişmelerin kavga alanına *Metafizik* denir.

[A IX] Zaman oldu metafizik tüm bilimlerin *kraliçesi* olarak adlandırıldı, ve eğer istenç edim diye alınacak olursa, nesnelere olağanüstü önemi nedeniyle hiç kuşkusuz bu onur sanını hak etmiştir. Şimdi ise çağın modası ona yalnızca küçümseyerek bakmaktır, ve yadsınmış ve vazgeçilmiş nedime tıpkı Heküba gibi yakını: *Modo maxima rerum, tot generis natisque potens — nunc trahor exul, inops.*¹ — Ovid, *Metam.*

Başlangıçta *inakçıların* yönetimi altında *despotik* bir egemenliği vardı. Ama, yasama düzeni henüz üzerinde eski barbarlığın izlerini taşıdığı için, egemenliği iç savaşlar yoluyla adım adım tam *anarsiyeye* yozlaştı, ve *kuşkucular*, tüm yerleşik yapılardan tiksinen bir tür göçebeler kümesi, zaman zaman kentli birliği parçaladılar. Ne mutlu ki, sayıca çok az oldukları için onun kendini her zaman yeniden kurma çabalarını

¹[Ovid, *Başkalaşımalar*, xiii, 508, 510. 'Biraz önce herşeyin en büyüğü, tüm soyunda güçlü ... şimdi sürgünde meteliksiz.']

engelleyemediler, gerçi bunun için kendi içinde tutarlı hiçbir tasarı olmasa da. Daha yakın zamanlarda sanki tüm bu çekişmeler insan anlamının belli bir *fizyolojisi* [*Physiologie*] (ünlü Locke'un) tarafından onerilecek ve metafiziğin öne sürdüklerinin haklılığı tam bir kesinlik kazanacak gibi görünmüştür; ama sonuç başka türlü çıkmış, ve o sözde kraliçenin doğumu sıradan deneyimin ayaktakımına bağlanarak boşsavları haklı olarak kuşku altına düşürülmüş olsa da, bu *soyağacı* gerçekte düzmece çıktığı için, kraliçe öne sürdükleri üzerinde direktmeyi sürdürmüştür. Bu yolla metafizik bir kez daha o eski kurt yeniği *dogmatizme* [A X] geri düşmüştür ve bu nedenle bir zamanlar bilimin kurtarılacak olduğu o aynı küçümseme ile karşı karşıyadır. Şimdi, tüm yollar (sanıldığı gibi) denendikten ve boşa çıktıktan sonra, bir bıkkınlık ve tam bir *ilgisizlik* egemendir — bilimlerde kaosu ve gecenin anası, ama aynı zamanda onlarda yaklaşmakta olan bir dönüşümün ve aydınlanmanın kaynağı, ya da hiç olmazsa bir ön gösterisi, çünkü tümü de kötü yönlendirilen bir çalışkanlık yoluyla bulanık, karışık ve kullanışsız kılınmışlardır.

Ama nesnesi insan doğasına *ilgisiz* olamayacak böyle araştırmalar açısından *ilgisizlik* taslamayı istemek boşunadır. Yine, o sözde *ilgisizlik savunucuları*, Skolastik dili halksal bir tona değiştirerek kendilerini ne denli tanınmaz kılmaya çabalamış olsalar da, herhangi birşey düşünüyor oldukları sürece, kaçınılmaz olarak öylesine küçümsediklerini ileri sürdükleri o metafiziksel önesürümlere geri düşerler. Gene de, kendini tüm bilimlerdeki çiçeklenmenin ortasında gösteren ve özellikle bilgileri — eğer edinilebilmişlerse — tümü arasında en son gözden çıkarılacak [A XI] olan bilimlere ilgilendiren bu ilgisizlik üzerine dikkatle düşünülmesi gereken bir fenomendir. Açık ki bir hafifliğin değil, ama bundan böyle görünüşte bilgi ile oyalanmaya izin vermeyen bir çağın olgunlaşmış *yargı yetisinin** etkisi, ve usa tüm görevleri içinde en güç olanını, kendini bilme görevini yeniden üstlenmesi ve bir mahkeme kurması için bir çağrıdır — bir mahkeme ki ona haklı savlarında güvence verirken, [A XII] buna karşı tüm temelsiz istemlerini zora dayalı bir hükümlerle değil ama kendi ilksiz-sonsuz ve değişmez yasalarına göre bir yana atabilecektir. Ve bu mahkeme *Arı Usun Eleştirisinin* kendisinden başkası değildir.

*Arada bir zamanımızın düşünme yolunun sığılı ve sağlam bilimin bozulduğu üzerine yakınmalar duyarız. Ama matematik, doğa bilimi vb. gibi sağlam birer zemini olanların bu suçlamayı en küçük bir biçimde hak ettiklerini düşünmüyorum; tersine, bunlar sağlamlıkları konusundaki eski ünlerini sürdürür, giderek fizik durumunda bunun ötesine bile geçerler. Eğer başka bilgi türleri de ilkelerinin aklanması konusunda kaygı duymuş olsalardı, aynı tin kendini onlarda da etkin olarak gösterirdi. Bu olmadığı sürece, ilgisizlik, ikircim ve en sonunda sıkı eleştirinin kendileri sağlam bir düşünme yolunun tanıtıcılarıdır. Çağımız herşeyi kendine altgüdümlü kılmaya gereken gerçek eleştirinin çağıdır. Kutsallığı yoluyla din, ve yüceliği yoluyla yasama kendilerini genellikle ondan bağımsız tutmayı isterler. Ama sonra yine kendilerini haklı bir kuşkunun altına düşürürler, ve usun yalnızca özgür ve açık sınıma dayanabileceğini gösterdiği dürüst saygıyı kendi hakları olarak ileri süremezler.

Ama bununla kitapların ve dizgelerin bir eleştirisini değil, genel olarak us yetisinin *tüm deneyimden bağımsız olarak* uğruna çabalayabildiği¹ tüm bilgiler açısından bir eleştirisini anlıyorum; öyleyse bu genel olarak bir metafiziğin olanağı ya da olanaksızlığı üzerine karar verecek, ve, herşey ilkelere uygun olmak üzere, onun kaynaklarını olduğu gibi alan ve sınırlarını da belirleyecektir.

[A XIII] Geriye kalan ve girebileceğim biricik yol bu yoldu, ve onda şimdiye dek usu deneyimden özgür kullanımında kendi kendisi ile çatışmaya götüren tüm yanlışları gidermenin bir yolunu bulmuş olmakla övünebilirim. Onun sorularını insan usunun yeteneksizliği gibi birşeyi ortaya sürerek geçiştirmedim; tersine, onları ilkelere göre tam olarak belirledim ve usun kendini yanlış anladığı noktayı ortaya çıkardıktan sonra, onları ona tam doyum verecek bir yolda çözümlerdim. Hiç kuşkusuz bu soruların yanıtları dogmatik bir esrimeye kapılmış merakın bekleyebileceği gibi çıkmadı, çünkü böyle bir beklentinin benim beceri alanıma girmeyen büyücülükten başka bir yolda duyurulması olanaksızdı. Ama usumuzun doğal belirlenimi açısından da amaç hiç kuşkusuz bu değildi; ve felsefenin görevi yanlış yorumlamadan doğan aldanmacaları ortadan kaldırmaktı, üstelik bu öylesine övülen ve sevilen kuruntuların yitmesine yol açsa bile. Bu uğraşta herşeyi tam ayrıntıda irdelemek en büyük amacım oldu, ve şunu söylemeyi göze alabilirim ki, burada çözülmemiş ya da çözümü için en azından bir anahtar sunulmamış tek bir metafiziksel sorun yoktur. Gerçekte arı us öylesine eksiksiz bir birliktir ki, eğer ilkesi ona kendi doğasının yönelttiği tüm sorulardan biri için bile yetersiz olsaydı, ilkeyi bir yana atmaktan başka yapacak birşeyimiz kalmazdı, çünkü o zaman geri kalanlardan birini bile tam bir güvenle ele alamazdı.

[A XIV] Bunları söylerken sanırım okurun yüzünde görünürde böylesine övünge ve kendini beğenmiş bir tutuma karşı küçümseme ile karışmış bir kızgınlık belirmektedir; ve gene de bunlar söz gelimi *ruhun* yalın doğası ya da *evrenin bir başlangıcının* zorunluğu gibi şeylerin tanıtılarını sunan en sıradan izlencenin yazarlarının önesürümleri ile karşılaştırılmayacak denli daha ılımlıdır. Çünkü böyle yazarlar insan bilgisini olanaklı deneyimin tüm sınırlarının ötesine genişletme sözünü verirken, ben, daha alçakgönüllü bir tutumla, bunun gücümü bütünüyle aştığını kabul ediyorum. Benim işim yalnızca usun kendisi ve arı düşüncesi iledir; ve bunların ayrıntılı bilgilerini çok uzaklarda aramam gerekmez, çünkü onlarla kendi içimde karşılaşırım ve bu konuda sıradan mantık bana daha şimdiden usun tüm yalın edimlerinin tam ve dizgesel sıralanışının bir örneğini verir; yalnızca, burada ortada olan soru benden deneyimin tüm gereci ve yardımcı uzaklaştırıldığına us ile ne ölçüde başarılı olmayı umabileceğimdir.

Her bir ereğe erişmede tamlık ve tüm ereklere erişmede kapsamlılık

¹[Adickes yayını ile birlikte: 'sie' (= *die Kritik*) yerine 'es' (= *das Vernunftvermögen*)]

konusunda daha öte konuşmak gereksiz olacaktır — erekler ki, rasgele saptanmış amaçlar değildirdir, tersine bize eleştirel araştırmamızın *gereci* olarak bilginin kendi doğası tarafından verilmişlerdir.

Araştırmamızın *biçimini* ilgilendiren iki noktaya, *pekinlik* ve *duruluğa* [A XV] gelince, bunlar özsel istemler olarak böylesine kaygan bir görevi üstlenmiş olan yazardan haklı olarak beklenebilecektir.

Pekinlik söz konusu olduğunda, kendi üzerime verdiğim yargı bu araştırma türünde hiçbir yolda *sanılara* izin verilemeyeceği, ve burada bir önsav ile herhangi bir benzerliği görülen herşeyin en küçük ederle bile satışa çıkarılamayacak yasak mal olduğu ve bulunur bulunmaz el koyulması gerektiğidir. Çünkü *a priori* kurulmuş olması gereken her bilgi saltık olarak zorunlu sayılma istemindedir; ve bu tüm arı *a priori* bilginin herhangi bir belirlenimi açısından da en az eşit ölçüde böyledir, çünkü böyle bir belirlenimin tüm apodiktik (felsefi) pekinliğin ölçünü ve böylece örneği olması gerekecektir. Burada üstlendiğim görevi yerine getirip getiremediğim bütünüyle okurun yargısına kalan bir noktadır, çünkü yazarın görevi yalnızca zeminleri ortaya koymaktır, bunların onun yargıçıları üzerindeki etkilerini yargılamak değil. Ama gene de yazarın hiçbir suçu olmaksızın herhangi birşeyin o zeminlerin [A XVI] zayıflamasına yol açmaması için, hiç kuşkusuz yazara ikincil noktalar olmalarına karşın belli bir güvensizlik yaratabilecek yerlere dikkati çekme izni verilebilir ve böylelikle okurun bu noktalardaki en küçük duraksamalarının bile asıl amaçlar konusundaki yargısı üzerinde yaratabilecek olduğu etki zamanında uzaklaştırılabilir.

Anlak adını verdiğimiz yetiyi temellendirmek ve aynı zamanda kullanımının kural ve sınırlarını belirlemek için benim Aşkınsal Analitiğin ikinci bölümünde *Arı Anlak Kavramlarının Çıkarılması* başlığı altında yerine getirmiş olduklarımdan daha önemli hiçbir araştırma bilmiyorum — araştırmalar ki, en büyük, ama karşılıksız kalmayacağını umduğum çabalara patlamışlardır. Biraz derinde temellenmiş olan bu irdelemenin iki yanı vardır. Birincisi arı anlağın nesnelere ile ilgilidir ve onun *a priori* kavramlarının nesnel geçerliğini açıklaması ve kavranabilir kılması amaçlanmıştır; tam bu nedenle amaçlarım için [A XVII] özeldir. İkincisi ise arı anlağın kendisi, olanağı, ve üzerine dayandığı bilgi yetileri ile ilgilidir, ve böylece onu öznel bağıntı içinde irdeler; ve bu açıklamanın asıl amacım açısından büyük bir önemi olsa da, özsel olarak amacın kendisine ait değildir; çünkü her zaman başlıca soru ‘Anlak ve Us tüm deneyimden bağımsız olarak neyi ve ne denli bilebilirler?’ sorusudur, *Düşünme yetisinin* kendisi nasıl olanaklıdır?’ sorusu değil. İkincisi bir bakıma verili bir etkinin nedeninin araştırması olduğu ve bu düzeye dek kendinde önsava benzer birşey taşıdığı için (gerçi, başka bir yerde göstereceğim gibi, gerçekte böyle olmasa da), öyle görünmektedir ki burada kendime ortaya bir *görüş* sürmek için izin verebilirim, ve bu nedenle okur da özgürce bir başka bir *görüş* ile

bunun karşısına çıkabilir. Bu bakımdan okura önceden anımsatmalıyım ki, öznel çıkarsamam onda umudettiğim tam kanıyı yaratmayı başaramasa bile, burada ilgilendiğim başlıca nokta olan nesnel çıkarsama tüm gücünü korumaktadır. Bu noktada yalnızca [A] 92 ve [A] 93'üncü sayfalarda söylenenler yeterli olabilir.

[A XVIII] Son olarak, *duruluk* konusuna gelince, okurun ilk olarak *kavramlar yoluyla diskursif (mantıksal) duruluk*, ve sonra *sezgiler*, e.d. örnekler ya da başka *in concreto* açıklamalar yoluyla *sezgisel (estetik) duruluk* isteme hakkı vardır. Birincisini yeterince yerine getirdim. Bu amacımın özünü ilgilendiriyordu; ama çok ıveğen olmamasına karşın gene de haklı olan ikinci isteme yeterince karşılık veremememin raslantısal nedeni de o oldu. Çalışmamın ilerleyişi sırasında bu noktanın nasıl ele alınacağı konusunda hemen hemen sürekli olarak kararsız kaldım. Örnekler ve açıklamalar her zaman zorunlu göründüler ve bu nedenle ilk taslağında gerektiği gibi yerlerini aldılar. Ama çok geçmeden görevimin büyüklüğünü ve ilgilenmem gerekecek konuların çokluğunu gördüm; ve kuru ve salt *skolastik* biçimde verilecek olsa bile çalışmanın yalnızca kendi başına da oldukça geniş olacağını anladığım için, onu yalnızca *halksal* bakış açısından zorunlu olacak örnek ve açıklamalarla daha da şişirmenin uygunsuz olacağını gördüm. Herşeyden önce bu çalışma ne olursa olsun halksal kullanıma uyarlanamaz; öte yandan böyle bir kolaylaştırma bilimin gerçek öğrencisi için hiç de gerekli değildir, ve ne denli çekici görünse de kendinde amaca aykırı birşey taşıyor olabilir.

[A XIX] Keşiş *Terrasson*'un¹ dediği gibi, insan bir kitabın büyüklüğünü sayfa sayısı ile değil ama onu anlamak için gereken zamanla ölçerse, birçok kitap üzerine şu söylenebilir: *Bu kadar kısa olmasaydı daha kısa olurdu*. Ama öte yandan geniş kapsamlı olmasına karşın tek bir ilkede biraraya bağlanmış kurgul bilgi bütünü'nün kavranabilirliği göz önünde tutulacak olursa, eşit hakla şu da söylenebilir: *O kadar duru olmaları gerekmeseydi, birçok kitap çok daha duru olurdu*. Çünkü *duruluk* açısından getirilen yardımcı gerek *parçalarda yardımcı*² olsa da, *bütünde* çoğu kez dağınıklık yaratır, çünkü okuru bütünü'nün gözlemine götüreceği yolu yeterince çabuk açmaz ve örneklerin parlak renkleri dizgenin eklemeliğini ve örgensel yapısını gizleyerek onu tanınamaz kılar ki, eğer dizgenin birlik ve sağlamlığı üzerine yargıda bulunacaksa, bizi herşeyden çok ilgilendiren bunlardır.

[A XX] Bana öyle görünüyor ki, yazar büyük ve önemli bir çalışmayı burada ortaya koyulan tasara göre bütünlüğü içinde ve kalıcı bir yolda yerine getirme amacında olduğu zaman, çabasını onunki ile birleştirmek okur için hiç de önemsiz bir kazanç olmayacaktır. Metafizik, burada ona ilişkin olarak vereceğimiz kavrama göre, tüm bilimler arasında kısa

¹[Terrason, *Terrasson, Philosophie nach ihrem allgemeinen Einflusse auf alle Gegenstände des Geistes und der Sitten*, Berlin, 1762, s. 117.]

²[Rosenkranz yayımı ile birlikte: 'fehlen' yerine 'helfen.']

bir zaman içinde ve küçük ama yeğin bir çaba ile bir tamamlanmışlık düzeyine erişme sözünü verebilen biricik bilimdir, öyle ki bu durumda gelecek kuşaklar için geriyе *didaktik* bir yolda herşeyi kendi bakış açılarına göre düzenlemekten ve bunu bu nedenle içeriği en küçük bir biçimde arttırmaksızın yapmaktan başka birşey kalmayacaktır. Çünkü metafizik *arı* us yoluyla kazanılmış tüm iyeliğimizin dizgesel olarak düzenlenmiş *dökümünden* başka birşey değildir. Burada hiçbirşey bizden kaçamaz, çünkü usun bütünüyle kendi içinden ürettiği birşey kendini gizleyemez; tersine, ortak ilkesi ortaya çıkarılır çıkarılmaz us tarafından açığa serilir. Bu tür bilgilerin tamamlanmış birliği, ve dahası yalnızca arı kavramlardan elde edilmiş olmaları ve böylece deneyimden ya da belirli deneyime götürebilecek salt *tikel* sezgiden gelebilecek birşeyin etkisi altında genişletilmiş ya da artırılmış olmamaları olgusu bu koşulsuz tamamlanmışlığı yalnızca yerine getirilebilir değil ama zorunlu da kılar. *Tecum habite et noris, quam sit tibi curta supellex.*¹

Arı (kurgul) usun böyle bir dizgesini *Doğanın Metafizizi* başlığı altında [A XXI] kendim sunmayı umuyorum; bu çalışma, genişlikte bu *Eleştiri*'nin yarısı denli bile olmasa da, içerikte karşılaştırılamayacak ölçüde varsıl olacaktır, çünkü *Eleştiri* herşeyden önce onun olanağının kaynak ve koşullarını ortaya sermeli, bütünüyle bakımsız bir toprağı temizleyip düzeltmelidir. Bu çalışmada okurumdan bir *yargıcın* dayanç ve yansızlığını bekliyorum; ama ötekinde bir *yardımcının* istenç gücünü ve desteğini; çünkü bu *Eleştiri*'de dizgenin tüm *ilkeleri* ne denli ayrıntılı olarak ileri sürülmüş olursa olsun, dizgenin kendisinin tamamlanmışlığı hiçbir *türevsel* kavramın eksik olmamasını da gerektirir. Bu kavramlar herhangi bir *a priori* hesaplama yoluyla bulunamazlar; tersine, adım adım araştırılmaları gerekir. Bu nedenle bu *Eleştiri*'de kavramların bütün bir *sentezinin* tamamlanması gerekirken, bunun yanısıra aynı şeyin *analiz* açısından da yerine getirilmesi gerekecektir ki, en kolayı odur ve bir çalışmadan çok bir eğlence olacaktır.

Burada baskı konusunda belirtmem gereken bir iki nokta var. Baskının başlaması gecikmiş olduğu için, provaların ancak yarısını gözden [A XXII] geçirebildim ve bunlarda 374'üncü sayfa alttan dördüncü satırda *skeptisch* yerine basılan *spezifisch* dışında anlamı karıştırmayan birkaç baskı hatası buldum. [A] 425 ile 461'inci sayfalar arasında yer alan arı usun antinomileri tabulasyonlu bir yapıda düzenlenmiştir ve böylece *Sava* ait herşey her zaman solda dururken *Karşısava* ait olanlar ise sağda durmaktadır. Bu düzenlemenin nedeni Sav ve Karşısavın birbiri ile kolayca karşılaştırılmasını sağlamaktır.

¹[Perseus. *Satirae*. iv. 52. 'Kendi evinde otur, elindekilerin ne kadar az olduğunu göreceksin.']